

Palestijnse theologen willen Bijbel van zionisme bevrijden

Israël werd zeventig jaar geleden onafhankelijk. In die periode werden honderdduizenden Palestijnen verdreven door zionistische militieën. Veertig jaar later ontstond de Palestijnse bevrijdingstheologie die parallellen trekt tussen het lot van de Palestijnen en het leven van Jezus. Hij leefde ten tijde van de Romeinse bezetting en werd door die bezettingmacht vermoord in samenwerking met de religieuze leiders.

LUDWIG DE VOCHT / Het Israëlisch-Palestijnse conflict staat sinds eind maart met de Palestijnse "Grote Mars voor de Terugkeer" weer in de internationale mediabelangstelling. Duizenden Palestijnen manifesteren al enkele weken op vrijdag aan de scheiding tussen de Gazastrook en Israël. De acties duren tot 15 mei. De Palestijnen eisen dat de vluchtelingen kunnen terugkeren naar de verblijfplaatsen die ze zeventig jaar geleden moesten verlaten. De voorbije weken zijn al tientallen Palestijnen door het Israëlische leger gedood. De spanningen zullen nog oplopen als de VS hun ambassade zoals beloofd deze maand overbrengen naar Jeruzalem.

Drievoudige catastrofe

Die verhuis rijt oude wonden open. 14 mei 1948 is voor de Israëliërs de datum van hun onafhankelijkheidsverklaring. Voor de Palestijnen herinnert die datum aan *al-Nakba* of "de catastrofe". De Palestijnse anglicaanse priester Naim Stifan Ateek (1937) bestempelt in zijn boek *A Palestinian Theology of Liberation* de verdrijving van 750.000 Palestijnen als een drievoudige catastrofe. Het was een humanitaire ramp doordat de verdreven Palestijnen hun huizen, gronden en bezittingen verloren en in vluchtelingenkampen terecht kwamen. *Al-Nakba* leidde bovendien tot een identiteitscrisis. Palestijnen die in Israël bleven, werden bestempeld als "Arabische Israëliërs". Tot de Oslo-akkoorden van 1993 was het verboden het woord "Palestina" of "Palestijnen" te gebruiken. Voor Palestijnse christenen leidde *al-Nakba* ook tot een geloofs-crisis met als centrale vraag: hoe kan het Oude Testament het Woord van God zijn als het gebruikt wordt om het zionisme te steunen?

Vervulling profetie

Ateek wil niet alle schuld voor de ellende van de Palestijnen bij de joodse zionisten leggen. Hij steekt ook een beschuldigende vinger uit naar het Westen en hun steun aan de implementatie van de Britse Balfour-verklaring van 1917, die de vestiging van "een nationale thuis" voor het joodse volk in Palestina in het vooruitzicht stelde. Zonder de Holocaust en de westerse schuldgevoelens errond zou het zionistische project nooit zo snel verwezenlijkt zijn, meent Ateek. Volgens de tachtigjarige geestelijke waren veel westerse zionistische christenen blij met de oprichting van de staat Israël, want de terugkeer van de joden naar Palestina was voor hen de vervulling van een profetie uit het Oude Testament. Het was een teken voor het naderende einde van de we-

Tot 15 mei protesteren Palestijnen elke week aan de grens met Israël. © FLICKR

reld en de spoedige wederkomst van Christus. Christelijke zionisten gaan uit van een apocalyptisch eindtijdscenario: tijdens de slag van Armageddon wordt twee derde van het joodse volk in Israël afgeslacht en het resterende derde bekeert zich tot het christendom.

Naim Stifan Ateek. © RR

Ruim twintig jaar na de Israëlische onafhankelijkheidsverklaring volgde in 1967 de Zesdaagse Oorlog. Israël bezette de Westelijke Jordaanoever, inclusief Oost-Jeruzalem, de Gazastrook en grote delen van de Arabische buurlanden. Die bezetting was voor de christelijke zionisten het definitieve bewijs voor de nakende eindtijd. In het midden van de jaren zeventig evolueerde de joodse zionistische beweging van een seculiere naar een religieuze vorm van zionisme en verschoof de nadruk van de Holocaust naar de Thora. "Het gebruik van de Bijbel was een sterker instrument om steun te werven voor Israël dan de Holocaust", merkt Ateek schamper op. De Palestijnen stelden tot de Eerste Intifada – of opstand – van 1987 hun hoop op de Verenigde Naties en de internationale gemeenschap om de grove onrechtvaardigheden van 1948 en 1967 recht te zetten door de implementatie van de VN-resoluties met betrekking

tot hun land. Het was in de nasleep van die Eerste Intifada (1987-1993) dat de Palestijnse bevrijdingstheologie het levenslicht zag.

Onrechtvaardigheid

Ateek stelt dat de bevrijdingstheologie ontstond toen het geloof geconfronteerd werd met de onrechtvaardigheid die armen wordt aangedaan. Elk type bevrijdingstheologie focust volgens hem op een andere vorm van onrecht. De centrale christelijke boodschap van vrijheid is evenwel het gemeenschappelijke principe. De geboorteplaats van de Palestijnse bevrijdingstheologie was de anglicaanse *Saint George Cathedral* in Jeruzalem, waar Ateek priester was. Volgens hem kwamen de beste theologische ideeën van de gelovigen zelf. Hun basisinzicht was dat de wereld en de omstandigheden waarin Jezus leefde, gelijk waren aan de hunne. Hij leefde en stierf immers ook ten tijde van een bezetting. De theologische beweging kreeg een extra impuls met de publicatie in 1989 van Ateeks boek *Justice and Only Justice*. Ateek wil vooral de Schrift bevrijd zien van het zionisme. Dat kan door erop te wijzen dat Jezus Christus een liefhebbende God toont die verlangt naar de bevrijding van alle volkeren.

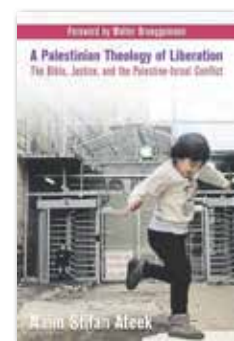
Leessleutels

De Palestijnse bevrijdingstheologie gebruikt Jezus als "hermeneutisch criterium" bij de interpretatie van Bijbelteksten. Daarbij staat de vraag centraal: is wat ik lees in overeenstemming met de geest van Christus en stemt het overeen met de kennis, de natuur en de aard van God zoals die door Jezus aan ons is geopenbaard? Als je de liefde als hermeneutisch criterium neemt, dan luidt de vraag: is deze of gene interpretatie in harmonie met de liefde van God voor alle volkeren? Is dat niet het geval, dan verworpt de Palestijnse bevrijdingstheologie zulke visie. Dat geldt absoluut voor Bijbel passages waarin wraakzuchtig wordt opgeroepen tot etnische zuivering of vol-

kerenmoord. "Dat soort teksten gebruiken extremistische kolonisten tegen de Palestijnen op wiens land ze wonen", schrijft Ateek. Tegenover die tribalistische en exclusieve teksten plaatst hij de profeet Ezechiël, die een meer inclusieve theologie belichaamt. En tegenover de enggeestige visie op Jeruzalem als exclusief joodse stad zoals geformuleerd in het boek *Nehemia*, brengt Ateek Psalm 87 in stelling die Jeruzalem beschrijft als een stad die openstaat voor iedereen. Wanneer Jezus als hermeneutische sleutel wordt gehanteerd, dan wordt ook de interpretatie van "het beloofde land" als een geografisch gebied irrelevant. Ateek citeert de *Church of Scotland*, die stelt dat het beloofde land in de Bijbel geen plaats is maar veeleer "een metafoor voor hoe het er bij het volk van God aan toe zou moeten gaan".

Twee staten

Uit de Palestijnse bevrijdingstheologie ontstond een beweging die in 1993 opteerde voor de naam *Sabeel*, wat in het Arabisch zowel "de weg" betekent als "bron van levend water", twee betekenissen die verwijzen naar Jezus. *Sabeel* streeft naar de beëindiging van de illegale bezetting van de Palestijnse gebieden en de oprichting van een Palestijnse staat naast de staat Israël. De Palestijnse bevrijdingstheologie wenst evenwel niet alleen de bevrijding van de Palestijnen. Ze wil ook de Israëliërs bevrijden van de "zonde van de onderdrukking van de Palestijnen".

Naim Stifan Ateek, *A Palestinian Theology of Liberation. The Bible, Justice and the Palestine-Israel Conflict*, Orbis Books, Maryknoll, New York, 172 blz.